

Tým „C“: Vztah mezi BMI skórem osob a jejich tendencí k internímu/externímu Locus of control

Výsledky týmové práce

- I. Teoretické ukotvení tématu
- II. Výzkumná otázka
- III. Hypotézy
- IV. Literatura

TEORETICKÉ UKOTVENÍ TÉMATU

Locus of control (místo kontroly)

Tento pojem je spojen se jménem Juliana Rottera a označuje trvalou tendenci k lokalizaci kontroly nad událostmi, které člověka v životě potkávají (Vaculík, 2006).

Vnější lokalizace kontroly je spojována s vnímáním životních situací jako následků osudu, náhody nebo štěstí, či působení druhých. Naopak „internalisté“ vnímají události jako následek vlastních činů a rozhodnutí, za něž jsou zodpovědní (Svoboda et al., 2001).

Body Mass Index (BMI)

BMI neboli index tělesné hmotnosti je údaj, vypočítaný jako podíl hmotnosti jedince v kilogramech a druhé mocniny jeho/ její tělesné výšky v metrech. V populaci nabývá BMI zpravidla hodnot mezi 15 (závažná podvýživa) a 40 (morbidní obezita). Kromě těchto kategorií se na základě BMI lidé řadí do kategorií podváha, ideální váha, nadváha a mírná a střední obezita. (Svačina, 2011)

BMI je obecně považován spíše za statistický nástroj, než individuální test. U posuzování ideální váhy konkrétního jedince může být jeho nevýhodou to, že ignoruje faktory jako tělesnou konstituci, množství svalstva a další. Pro zkoumání většího množství respondentů je ale údaj směrodatný (Quesenberry, Cann and Jacobson, 1998).

Locus of Control a obezita

Vztahu obezity a locus of control se zabývalo několik výzkumů. Některé z nich dokládají silnější vnější místo kontroly u obézních osob, než u jedinců s ideální hmotností (Adolfsson et al., 2005 in Kintrová, Schneidrová, 2009). mills

Jon K. Mills (1990), který se věnoval výzkumu vztahu místa kontroly a obezity, uvádí, že v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století vzrostl zájem o výzkum osobnostních charakteristik obézních jedinců. Výzkumy, které používaly konstrukt místa kontroly se pak zaměřily zejména na předvídatelnost úspěchu v léčbě obezity. Zjištění mnoha studií podporují názor, že místo kontroly je úspěšným prediktorem úspěchu či neúspěchu v léčbě obezity (Chavez a Michaels, 1980; Kinsey, 1983; Weiss, 1977, Kintrová, Schneidrová, 2009, Adolfsson, 2005). Zdá se tedy, že vnitřní místo kontroly přispívá k úspěšnému hubnutí a podporuje udržení snížené váhy (Jeffrey, 1974; Kinsey, 1983; Saltzer, 1982).

Také Balch and Ross (1975) zjistili použitím Rotterovi (1966) vnitřní-vnější

škály k měření místa kontroly významnou korelaci mezi vnitřním místem kontroly a úspěšným ukončením individuálních programů na hubnutí (Saltzer, 1982).

Hledání léčby obezity či její řešení předpokládá převzetí odpovědnosti a kontroly nad aktuální situací a například Jon K. Mills (1990) uvádí, že obézní dospělí s vnitřním místem kontroly mohou spíše aktivně hledat pomoc pro zlepšení svých problémů s nadváhou.

Výsledky těchto studií naznačují, že obézní lidé s vnitřním místem kontroly se mohou v BMI terminologii přesunout z kategorie obezita do "nižších" kategorií - tj. nadváha či normální hmotnost. Naopak obézní lidé s vnějším místem kontroly nejsou tak úspěšní v programech na hubnutí, tzn. mnoho z nich dále setrvává v kategorii obezita. Lze tedy očekávat, že mezi obézními lidmi bude větší zastoupení jedinců s vnějším místem kontroly ve srovnání s jedinci s vnitřním místem kontroly.

Podvýživa/podváha a locus of control

Podvýživa je onemocnění podmíněné nedostatečným příjmem živin, energie, bílkovin a určitých minerálů a vitamínů z potravin. Lze ji také definovat jako poruchu složení těla s následnou poruchou funkce vnitřních orgánů v důsledku nedostatku energie a živin. Kritériem dle škály BMI skóre menší než 16,5. Řada jedinců s BMI odpovídajícímu podvýživě v běžném životě nemusí být zdravotně ohroženo, problém ale může nastat v případě úrazu, infekce či jiného závažného fyziologického stavu (Svačina, 2008).

I této oblasti se věnovalo množství výzkumných týmů. Důraz byl pak kladen zejména na locus of control a jeho souvislost s mentální anorexií u žen. Jedním z výzkumů zabývajících se locus of control a anorexií, je studie Wojciaka, Mojs a Cierpialkowskeho (2009), která ukazuje, že ženy trpící anorexií disponují častěji vnějším místem kontroly než zdravé ženy. Ty naopak prokazovaly častěji vnitřní místo kontroly

Mírnější formou podvýživy je podváha, odpovídající BMI skóru mezi 16,5 a 18,5. I ta je spojena s výraznými zdravotními riziky, které jsou často závažností srovnávány s důsledky obezity. Podváha se podílí na vzniku osteoporózy, pojí se s nedostatkem minerálů v krvi, sníženým krevním tlakem, anémií, neplodností a v extrémních případech může končit až zástavou srdce (Urbanová, 2009).

VÝZKUMNÁ OTÁZKA

Existuje statisticky významný vztah mezi Locus of Control a jednotlivými kategoriemi BMI?

Hypotézy:

1. Existuje statisticky významný vztah mezi Locus of Control (externalitou/ internalitou) a BMI
2. Mezi lidmi dosahujícími extrémních hodnot BMI (tedy nižších než 18,5 nebo vyšších než 30) jsou ve větší míře zastoupeni osoby s externím Locus of Control.
3. Mezi lidmi pohybujícími se z hlediska BMI v oblasti normy (18,5-25) budou převažovat osoby s interním locus of control.

LITERATURA

Adolfsson, B. Anderson, I., Elofsson, S., Rossner, S. and Undén, A. (2005).

Locus of Control and Weight Reduction. *Patient education and counseling*, 56.

Ali, S., Lindström, M. (2006). Socioeconomic, psychosocial, behavioural, and psychological determinants of BMI among young women: differing patterns for underweight and overweight/obesity. *European Journal of Public Health*, 3, 325-331. Dostupné 5.10.2013 z <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16162598>

Bolton, CH. (2004). Associated Loss of Fat-free Mass and Bone Mineral Density *in* Chronic Obstructive Pulmonary Disease. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 170 (12), 1286-1293.

Saltzer, E. (1982). The Weight Locus of Control (WLOC) Scale: A Specific Measure for Obesity Research. *Journal of Personality Assessment* 46(6). Dostupné 6.10.2013 z: <http://ehis.ebscohost.com/eds/search/basic?sid=e79db370-96f8-4ff2-ad66-99bc58e1feb%40sessionmgr112&vid=1&hid=107>

Helmer, S. Krämer. A. Mikolajczyk T. (2012). Health-related locus of control and health behaviour among university students in North Rhine Westphalia, Germany. *BMC Research Notes*, 5, Dostupné 5. 10. 2013 z <http://www.biomedcentral.com/1756-0500/5/703>

Che, J. (2002). Underweight Canadians. *Canadian Social Trends Winter*, 67, 5-6.

Kintrová, L., Schneiderová D. (2009) Osobní příčinná orientace a změna tělesné hmotnosti u účastnic kurzu snižování nadváhy. *Československá psychologie*, 53(3), 261 – 270.

Krch, F. (2002). Poruchy příjmu potravy- genderová perspektiva. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 1, 10-12.

Mills, J. (1990). Differences in locus of control between obese adults and adolescent females undergoing weight reduction. *The Journal of Psychology*, 125(2), 195-197. Dostupné 6.10.2013 na: <http://ehis.ebscohost.com/eds/detail?vid=3&sid=a2ebbb97-e857-4c85-9c46-30ebd0dda0c7%40sessionmgr110&hid=110&bddata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d>

Quesenberry, Ch., Caan, B., Jacobson, A. (1998). *Obesity, Health Services Use, and Health Care Costs Among Members of a Health Maintenance Organization*. *Archives of Internal Medicine*, 158 (5), 466–72.

Svačina, Š. (2008). *Dietologie a klinická*. Praha:Grada.

Svoboda, M. (Ed) Krejčířová, D., Vágnerová, M. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál.

Urbanová, Z. (2009). Můžeme ovlivnit obezitu v dětství?. *Pediatr pro Praxi*, 9(4), 236-239.

Vaculík et al., (2006). *Vybrané pojmy ze sociální psychologie I*. Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy Univerzity

Wojciak, R., Mojs, E. (2009). The health locus of control in anorexia women.

European Psychiatry, 24. Dostupné 5.10.2013 na:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0924933809709976>

Mám pocit, že jste se minuli oborem. Většina textu se věnuje obezitě/PPP a LoC jako jediný psychologický konstrukt má roli akorát toho něčeho, s čím to, o čem píšete, koreluje. Většina zdrojů, na které se odkazujete, míří mimo psychologii.

Není jasné, co vás vlastně zajímá – etiologie obezity/PPP, možnost změny hmotnosti (což dost závisí na tom, jaký problém s hmotností máme), nebo co. Je třeba se zaměřit.

O vaší jediné psychologické proměnné se nedozvídám vůbec nic (a soudě podle seznamu literatury, vy také ne). Ani to, jak má obezitu/PPP způsobovat (nebo, že by šla kauzalita opačným směrem?), ani jiný argumentovaný důvod ke korelaci. Jak chcete zkoumat něco, o čem toho tak zounfale málo víte?

Z toho, co tu čtu, bych doporučil zůstat tematicky u hlavní náplně citovaných studií – faktorů ovlivňujících hubnutí v kurzech. Je třeba si položit otázku, jakou funkci zde LoC může brát. A při tom si ujasnit o jakém LoC uvažujeme (co třeba WLOC? - <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11436925>). Třeba si můžu myslet, že lidé s externějším (W)LoC mají nižší pravděpodobnost zhubnutí v určitém typu hubnoucího programu, např. díky tomu, že....

SJ

Výsledky individuální práce

Nika Mazániková: Role osobní zkušenosti v rasistických postojích vůči rómské minoritě u dětí mladšího školního věku v ČR

Výzkumná otázka:

Je signifikantní rozdíl mezi mírou rasistických postojů u dětí s bezprostřední zkušeností s rómskými spolužáky a dětí navštěvujících ZŠ bez zastoupení rómských žáků?

Hypotézy:

1. Mezi dětmi navštěvujícími ZŠ se zastoupením rómských žáků (více než 10%) a dětmi ze ZŠ bez zastoupení rómských žáků není signifikantní rozdíl v míře rasistických postojů
2. U dětí s rasistickými postoji je výrazně zastoupen rasistický postoj u rodičů.

Ačkoliv v dnešní době je již rasismus teoreticky vědecky vyvrácen, obecně odsuzován a je morálně nepřijatelný, reálná situace touto skutečností moc poznamenána není. Především, co se týče rómského etnika, zdá se, že se situace v posledních letech dokonce zhoršuje. Cílem práce je poukázat na zkrácenost názoru, že rasismus mezi dětmi stoupá z důvodu negativních zkušeností a naopak argumentačně podepřít důležitost multikulturní výchovy.

Anna-Marie Jičínská: Postoje vysokoškolských studentů z humanitních a technických oborů k romské integraci v ČR

Výzkumná otázka:

Liší se postoje vysokoškolských studentů z humanitních a technických oborů k romské integraci?

Hypotézy:

1. Studenti humanitních oborů podporují romskou integraci častěji než studenti.
2. Studenti humanitních oborů mají méně často rasistické sklony než studenti technických oborů.
3. Studenti technických oborů mají méně informací o romské integraci než

studenti humanitních oborů.

Romské obyvatelstvo představuje v současné době již poměrně výrazné společenství. I přes to, je toto společenství na okraji společnosti, kde se

setkává se zvyšující se nezaměstnaností, a je neustále ohrožen negativními vlivy současného světa. V naší společnosti se velmi často vyskytuje oboustranný postoj vzájemné rasové a etnické intolerance. I přes snahy státu a mnohých neziskových organizací integrovat romské obyvatele do společnosti, i přes snahu Romů o integraci se často, poslední dobou zejména kvůli médiím, setkávají opět s nepochopením, až rasistickým chováním. Úspěšnost však spočívá na ochotě lidí akceptovat tyto skutečnosti a poskytnout potřebné podmínky pro to, aby mohla být integrace prakticky aplikována. Studenti by měli být jedni z těch, kteří budou k této problematice přistupovat s pochopením, a ochotou akceptovat romskou integraci do naší společnosti.

Pavel Dočekal: Vliv individuální/skupinové práce na výsledky testu v zaznamenávání změn vizuálních podnětů

Výzkumná otázka:

Dojde při umístění jednotlivce do skupiny ke snížení výskytu jevu "change blindness" ?

Hypotéza:

Jednotlivci umístění ve skupinách, ve kterých všichni členové vzájemně

komunikují a spolupracují budou schopni odhalit více změn ve vizuálních stimulech.

"Change blindness" je psychologický jev, který nastává, když si pozorovatel

nevšimne změny ve vizuálním stimulu, a to i změny velmi významné (např. objekt se posunul, zcela zmizel, změnil se). V našem životě hraje schopnost zpozorovat změnu důležitou roli. Jako příklad můžeme uvést soudnictví, zejména možné chyby ve svědectví očitých svědků. Důležitou roli, zejména v dnešní době, kdy dochází k prudkému rozvoji informačních technologií, sběru a monitoringu nejrůznějších dat hraje "change blindness" důležitou roli v monitoringu a vyhodnocování vizuálních informací, které se objevují na obrazovkách monitorů. Např. ve vojenských aplikacích, letectví, ale i osobní dopravě mohou chyby při vyhodnocování změn mít i fatální následky.

Některé výzkumy naznačují (např. Tollner-Burngasser; Riley; Nelson, 2010), že

jedinci jsou více odolní vůči "change blindness" v případě, že jsou umístěni do

skupin. Ačkoliv "change blindness" je stále pozorována i u skupin, výzkumy

naznačily, že změny ve vizuálních stimulech jsou zpozorovány více, jestliže

jedinci pracují ve skupinách než samostatně. Skupinová spolupráce a komunikace pomáhají skupinám lépe identifikovat změny ve vizuálních stimulech.

Kateřina Kaňoková: Vliv tvořivosti na životní spokojenost

Výzkumná otázka:

Existuje vztah mezi tvořivostí a životní spokojeností osob?

Hypotézy:

1. Existuje statisticky významný vztah mezi tvořivostí a životní spokojeností jedince.
2. Míra tvořivosti pozitivně koreluje s mírou životní spokojenosti jedince

Tvořivost lze definovat jako nové a jedinečné jednání, splňující požadavek správnosti a aplikovatelnosti (Žák, 2004). Většinou je tvořivost chápána jako fenomén typický pro každého jedince (Szobiová, 1998). Podle Slabberta (1994, cit dle Szobiová, 1998) se tvořivost skládá z několika dimenzí – tvořivého produktu, procesu, tvořivé osobnosti a prostředí, jenž tvořivost podporuje.

Životní spokojenost lze charakterizovat jako pozitivní vyhodnocení kvality vlastního života (Kožený, 2007). Jedná se tedy o subjektivní vnímání vlastní

pohody. Spokojenost je pojem velmi obecný a stejně jako tvořivost zahrnuje mnoho dimenzí. Každodenní tvořivost pozitivně přispívá k celkové životní spokojenosti jedince, k jeho tělesnému i duševnímu zdraví. Tvořivé myšlení lidem pomáhá vyrovnat se s každodenními stresy a problémy. Oceňování tvořivosti druhých zároveň vede k sebevyjádření. Tvořivost přispívá k celkovému rozvoji člověka a predikuje tak posun vzhůru v hierarchickém uspořádání potřeb (Richards, 1999). Cílem práce je zmapovat vztah tvořivosti a životní spokojenosti.

Richards, R. (1999). Everyday creativity. In Runco, M. A., Pritzker, S. R.

Encyclopedia of Creativity. San Diego: Academic Press.

Szobiová, E. (1998). Fenomén tvořivosti – Základní pojmy a jejich chápání v retrospektivě a dnes. *Československá psychologie*, 42, 6.

Žák, P. (2004). Kreativita a její rozvoj. Brno: Computer Press.

Martin Hajný: Souvislost mezi BMI skórem a tendencí k internímu/externímu Locus of control u osob, nespokojených se svou postavou

Výzkumná otázka:

Existuje statisticky významný rozdíl mezi pozitivní korelací BMI a externího místa kontroly u osob nespokojených se svou postavou a trpících nadváhou či obezitou a osob, majících dle BMI skóru ideální váhu?

Hypotézy:

1. Skupina osob trpících (dle BMI) nadváhou či obezitou a zároveň nespokojených se svou postavou bude prokazovat statisticky významně vyšší pozitivní korelaci mezi externím locus of control a BMI skórem než skupina osob s nadváhou či obezitou, spokojených se svou postavou.
2. Skupina osob trpících (dle BMI) nadváhou či obezitou a zároveň nespokojených se svou postavou bude prokazovat statisticky významně vyšší pozitivní korelaci mezi externím locus of control a BMI skórem než skupina, jejichž BMI odpovídá ideální váze a podváze.
3. Skupina osob trpících (dle BMI) nadváhou či obezitou a zároveň nespokojených se svou postavou nebude prokazovat statisticky významně vyšší pozitivní korelaci mezi externím locus of control a BMI skórem než skupina nespokojených se svou postavou, jejichž BMI odpovídá podvýživě.

Již několik výzkumů se věnovalo vztahu obezity a locus of control. Protože by se jen těžko hledal v tomto vztahu prvek kauzality, většina výzkumů zkoumá spíše vliv externího/interního locus of control v souvislosti s potenciální změnou situace (obezity). V situaci, kdy jedinec není spokojen se svou postavou, je skutečnost, zda připisuje příčiny jeho obezity či celkové kontroly nad vlastním životem sobě samému nebo externím faktorům.

Zájem o osobnostní charakteristiky obézních lidí vzrostl zejména v 70. a 80. letech. Výzkumy se pak zaměřily zejména na předvídatelnost úspěchu v léčbě obezity. Mnohé pak podporují názor, že místo kontroly je úspěšným prediktorem úspěchu či neúspěchu v léčbě obezity (Mills, 1990). Z výzkumů vyplývá, že vnitřní místo kontroly přispívá k úspěšnému hubnutí a podporuje udržení snížené váhy (Saltzer, 1982).

Mills, J. (1990). Differences in locus of control between obese adults and adolescent females undergoing weight reduction. *The Journal of Psychology*, 125(2), 195-197.

Saltzer, E. (1982). The Weight Locus of Control (WLOC) Scale: A Specific Measure for Obesity Research. *Journal of Personality Assessment* 46(6).

Členové týmu:

Anna-Marie Jičínská (UČO 385336)

Nika Mazániková (UČO 75577)

Kateřina Kaňoková (UČO 385818)

Pavel Dočekal (UČO 402542)

Martin Hajný (UČO 386006)